

**ПРАЦЯ
ЙОГО
ПРОФЕСІЙНА**

→ 4

**ЧИ БУЛИ
РУСИЧІ
РОСІЯНАМИ**

→ 7

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 31
04.08.2017

www.svitlytsia.in.ua

Якщо уважно придивитися до мовлення людей – можна прочитати невисловлене, недомовлене, а часто й умисно приховане. Сократівське «Заговори, щоб я тебе побачив» ніколи не втрачає актуальності.

ЯРОСЛАВ САМОВИДЕЦЬ

Спостерігаючи за мовленням багатьох наших співвітчизників у Криму завжди помічав прагнення бути окремими. Цьому зокрема посприяв і статус Криму. Коли йшлося про державницькі речі, кримчани підкреслювали свою «автономність», заявляючи, що Крим специфічний і до нього потрібен особливий підхід. До окупації півострова ніхто в цьому не вбачав небезпеки, однак останні події все змінили.

Про «винятковість» кримчан окупанти невдовзі забули, бо ті для них стали одними з багатьох. А на материковій частині України, зрозумівши небезпеку «любити» одних більше за інших, взялися за роботу над помилками. Але старі помилки знову проявилися, проте вже в новому контексті. Мається на увазі розсіювання окремими групами людей ідей про мовну, етнічну, релігійну, ще якусь інакшість, і на цій основі вимагання виняткових прав та особливого ставлення до себе.

На жаль, таких людей у нас завжди вистачало. Для них Україна – це не вони самі, а хтось інший, чужий. Прикро сьогодні бачити недержавницькі, навіть антидержавницькі настрої серед вимушених переселенців, які найбільше постраждали

НАГОЛОС

ЧУЖІ СЕРЕД СВОЇХ

від російської агресії. Прикро вже тому, що настрої цих людей не сприяють консолідації суспільства. Важко згуртувати громадян, коли замість держави пропонують любити тільки її частину, і що «особливішим» буде статус цієї частини, то нібито більшою має стати любов до неї. Важко мати згоду в тій державі, де історію, релігію, етнічні відмінності тощо використовують не як прикрасу її розмаїття, а як чинники ворожнечі між громадянами.

Позиція справжнього громадянина базується на формулі «Держава – це я». Тільки тоді йому болітиме і загаджений сміттям поліський ліс, і виснажене соняшником, ріпаком чи кукурудзою південноукраїнське поле, і незаконні вивезення культурних артефактів з території окупованого Криму, і жахливий стан розбомбленої сільської школи чи бібліотеки в східних областях України тощо.

Зречення відповідальності за долю своєї країни не вирішує проблему людини, і не звільняє її від цієї ж відповідальності. Наприклад, дехто з кримчан в окупації півострова ладен звинувачувати Київ, українську владу, власне українців. Проте не хочуть визнавати, що з 1991 року саме вони приводили до влади на місцях схильних до сепаратизму осіб, що за майже 25 років не сформували активну громадянську спільноту, що не долучалися бодай

до мирного спротиву окупації взимку-навесні 2014 року, що на окупованій території мовчазним поглядом проводжають своїх співвітчизників на «суди», а на вільній – ані словом, ані вчинком не підтримують свою державу в протистоянні з чужинцями, а часом навіть виступають проти неї на догоду різноманітним «вовкам в овечих шкурах»...

Позиція «Держава – це я» вказує на відповідальність громадянина за те, що відбувається з нею і в ній. Хто ж в усіх бідах держави постійно звинувачує когось і щось, але не себе, – живе за формулою «Держава – це вони». І такі люди прирікають себе бути чужими серед своїх.

ХТО МИ Є?

НАША СУТНІСТЬ

→

3

АНОНС

ДАЙДЖЕСТ

ФІГУРАНТА
«СПРАВИ СЕНЦОВА»
ВІДМОВЛЯЮТЬСЯ
ВИЗНАВАТИ
УКРАЇНСЬКИМ
ГРОМАДЯНИНОМ

Засудженого у справі «кримських терористів» («групи Сенцова») кримчанина Олексія Чирнія, у Росії відмовляються визнавати громадянином України. Про це 25 липня повідомив російський правозахисник Ілля Новиков: «Оскільки не знайдено його заяву про відмову приймати російське громадянство, яку він подав у Бахчисарай 18 квітня 2014 року, то він тепер за законом про анексію Криму вважається росіянином, і ніяких українських консулів до нього більше не пускатимуть».

фактам співпраці релігійних організацій УПЦ МП з окупаційним військовим керівництвом на території анексованого Криму.

КРИМСЬКІ
СПОРТСМЕНИ
ПРОСЛАВЛЯЮТЬ
УКРАЇНУ СВОЇМИ
УСПІХАМИ

Американське видання ESPN назвало сімферопольця **Олександра Усика** найкращим боксером планети у важкій ваговій категорії. «Усик встановив рекорд дивізіону із мінімальної кількості боїв для виграну чемпіонського поясу. Українці вистачило 10 поєдинків, щоб перевершити досягнення Евандера Холіфілда (12 боїв). Він успішно захистив свій пояс вдруге і тепер вирішив узяти участь у Всесвітній суперсерії боксу», – йдеться в поясненні до рейтингу. 24 липня до Києва повернувся український борець з Криму **Февзі Мамутов**, який 15 липня став переможцем Міжнародного турніру з боротьби у Мадриді. Спортсмен, який також є військовослужбовцем ЗСУ, на змаганнях в Іспанії Мамутов єдиний презентував Україну. Севастополець Андрій Говоров 24 липня завоював бронзову медаль на чемпіонаті світу з плавання у Будапешті на 50-метровці батерфляем. На цих змаганнях збірна України здобула дві нагороди.

МІНКУЛЬТ ПРОСИТЬ
ПРАВООХОРОНЦІВ
РОЗІБРАТИСЯ ІЗ
ЗАХОПЛЕННЯМ ХРАМІВ
УПЦ КП У КРИМУ

У Криму окупанти незаконно відбирають в УПЦ КП храми. Міністерство культури України категорично засуджує будь-які прояви релігійної нетерпимості та висловлює занепокоєність й глибоку стурбованість складністю того стану, в якому опинилися віряни. Про це йдеться у заяві Мінкульту: «На жаль, на сьогодні, доводиться констатувати чергові прецеденти злочинної неповаги до почуттів українських православних віруючих в АР Крим... Віруючі української церкви страждають за власні переконання через недотримання окупантами основоположних прав людини, зокрема, права на віросповідання, яке є гарантоване нормами міжнародного законодавства», – йдеться у заяві. Так, окупаційною владою Криму було відібрано домовий храм апостолів Петра і Павла УПЦ КП, приміщення якого зараз використовуються військовими РФ і повністю зачинені для вірян. Також російськими військовими було незаконно захоплено храм Покрови Пресвятої Богородиці УПЦ КП в Перевальному. За словами представника окупаційних збройних сил РФ, приміщення цього храму було передано УПЦ Московського патріархату. Мінкульт звертається до правоохоронних органів і просить надати правову оцінку наведеним

ДОПОМОГА ПОЛІТВ'ЯЗНЯМ

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

Благодійний аукціон для допомоги кримським в'язням в російських тюрмах мав пройти в просторі «VETERANO PIZZA» в Києві 27 липня. Доц завадив, аукціон перенесено, але відбувся запланований брифінг організаторів і представників дружніх спільнот. Наразі

ЗМІ тримають в полі зору розвиток подій.

13 серпня 2017 року о 18.00 у «VETERANO PIZZA», вул.Софіївська, 8, радник Міністра закордонних справ України з питань політв'язнів Геннадій Афанасєв та ГО «Євромайдан-Крим» проведуть публічну зустріч-розмову з колишніми політв'язнями та полоненими московського режиму, волонтерами й ве-

теранами війни на Сході України.

Також організатори проведуть аукціон ексклюзивних вишитих картин української майстрині. Картини-вишивки передані організаторам родиною українця та кримської татарки (які вимушено покинули Крим у 2014 році) саме з метою продажу для підтримки політичних в'язнів, громадян Украї-

ни, які перебувають в тюрмах РФ.

Участь у заході візьмуть Геннадій Афанасєв (Крим), Ірина Довгань (Луганськ), ветеран АТО Богдан Чабан, Сергій та Олег Кузьмініх, спікер Центру «Миротворець» Мирослав Олешко.

Додамо, що організатори повідомляють про збільшення кількості коштовних речей для запланованого аукціону.

АНТИМІФ

МІФ 1 За більш ніж 20 років української Незалежності Крим занепадає. Деградація охопила всі галузі: промисловість, сільське господарство, культуру, оборону і, зокрема, цивільну авіацію.

ФАКТ Сімферопольський міжнародний аеропорт до 2014 року був другим в Україні за пасажиропотоком (після Борисполя), відтак диспетчерське обслуговування тут було одним з найкращих в Україні і від-

повідало найвищим міжнародним стандартам, що є нормою для української цивільної авіації загалом.

АНТИМІФ

На сьогодні сімферопольський аеропорт виявився найсучаснішим у плані обладнання в російській цивільній авіації, що наочно продемонструвало російським авіаторам їхній рівень технологічного відставання від «занедбаної» української цивільної авіації.

МІФ 2

Українці ніколи не мали військового флоту. Чорноморський флот був, є і буде російським. Це слава Російської держави. Флот не існує без Криму, Крим неможливий без флоту.

датком «флотський» досі нема.

ФАКТ В усі часи від самого створення Чорноморського флоту комплектувався матросами-українцями на 75%, значна частина офіцерів і адміралів була з України, кораблі будувалися на українських верфях. Існує така популярна страва як флотський борщ, але традиційно російських страв з до-

АНТИМІФ Необхідність Чорноморського флоту для Росії більше політична та ідеологічна, він призначався для оборони Півдня України у складі імперії, утримувався внеском України, особовий склад був українським. Без української материкової інфраструктури він нежиттєздатний.

(ПРОДОВЖЕННЯ)

ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

Вчення Джуейна наділяє вас здатністю сприймати точку зору іншої людини. Ви не мусите з нею погоджуватися, але зможете віддати належне... Це майже телепатія. У чомусь навіть краще за телепатію.

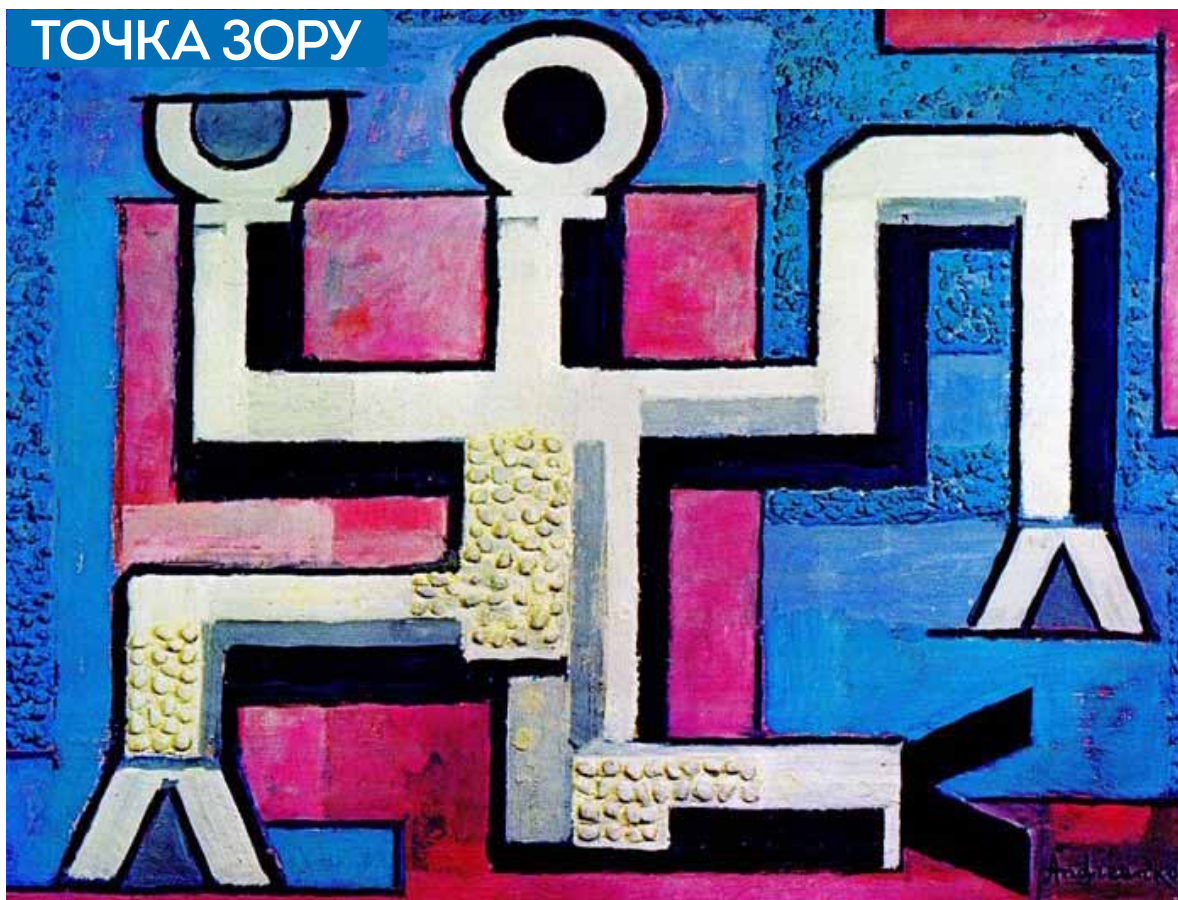
Кліффорд Саймак «Місто»

Легендарний американський письменник-фантаст слов'янського походження Кліффорд Саймак наприкінці 1940-х років написав цикл новел «Місто», пізніше об'єднаних в роман з такою ж назвою. Одним з визначальних елементів сюжету було вигадане автором філософське вчення «джуейнізм», що, за задумом, ефективно сприяло порозумінню, чим могло позбавити від багатьох проблем; як розмірковує один з персонажів: «За кілька десятиліть воно просунуло б людство вперед на сотню тисяч років».

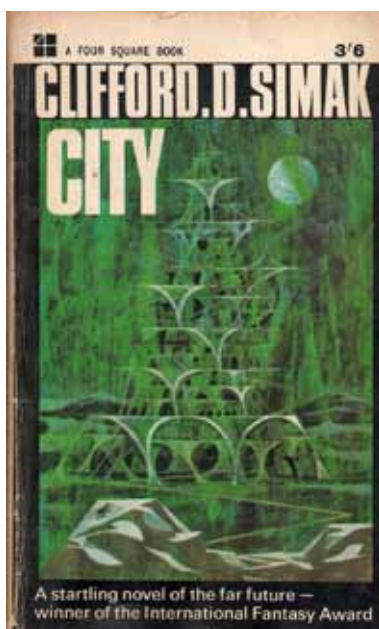
Мені трапилося прочитати цей роман у грудні 1991 року в проміжку між референдумом про Незалежність і фактичним розпадом Радянського Союзу, коли стара епоха добігла кінця, нова мала ось-ось початися... А невдовзі я дізнався, що така «марсіанська» концепція вже не фантастика, а реальність. Навіть більше, саме в Україні це вчення – соціоніка – потрапило на плідний ґрунт і бурхливо розвивається, а її світовим центром є Київ.

Ось що писав Саймак про джуейнізм: «Людина по-справжньому розуміє іншу людину, сприймає її думку не викривлено, вловлює не лише слова, а її закладений зміст, оцінює точку зору іншого, як свою власну. І включає її у мірила, з якими розглядає те чи інше питання. Покладе край непорозумінням, кінець упередженням, недовірі, тертям – лише ясне, цілковите усвідомлення всіх суперечливих граней будь-якої проблеми. Придатне до застосування в кожній галузі людської діяльності: у соціології, психології, техніці – яку грань цивілізації не візьми. Кінець чварам, кінець безглуздим помилкам, чесна та вважена оцінка наявних фактів та ідей. Сто тисячоліть за кілька десятків років? Що не є таким уже неймовірним».

Витоки соціонічної концепції – у роботі Карла-Густава Юнга про вісім психологічних типів, типології Майерс і Брігс, теорії інформаційного метаболізму польського психолога (уродженця України) Антонія Кемпінського; і все це зі-

ХТО МИ Є? НАША СУТНІСТЬ КІНЕЦЬ НЕПОРОЗУМІННЯМ

ті поведінки та мислення окремих людей також до менталітету країн і народів.

Соціоніка обіцяє нам практично те саме, про що мріяв Саймак: вона пропонує шістнадцять чітких схем обробки інформації та обміну нею, мінімізує неузгодженості, розглядаючи світ так би мовити, по частинах; ці «частини» в усталеній соціонічній термінології заведено називати «аспектами». Аспектів вісім, всього лише вісім: сенсорика екстравертна (простір зовнішній), сенсорика інтровертна (простір внутрішній), інтуїція інтровертна (мрії та передбачення майбутнього), екстравертна інтуїція (фантазії та весь спектр можливостей), логіка екстравертна (ділова), логіка інтровертна (формальна), етика екстравертна (стосунків).

Спілкування є обміном інформацією. Те, що одній людині видається цікавим, зрозумілим і очевидним, в іншій викликає сумніви, недовіру, а іноді навіть роздрату-

вання. Тим, що одна людина дуже цінує, інша легко поступиться.

Для типу, який відповідає ментальності української нації – домінують інтровертна етика та екстравертна сенсорика: головне місце у свідомості займають стосунки людей. Стосунки не просто цікавлять українців, вони його цікавлять не більше, ніж вода цікавить рибу, а небеса – птахів; умовний «узагальнений українець» у цьому середовищі просто існує природньо.

Друга позиція – воля, відчуття простору, свій-чужий. Ця земля – моя, а твоя земля «вже за холмом»; звідси й упертість, якою здавна славиться наш народ, без якої ми не вижили б як нація.

Людина не може бути досконалою в усіх сферах існування. Адже так ми влаштовані: домінує або права півкуля мозку, або ліва; один міцно стоїть обома ногами на землі, а другий комфортно почувується лише у фантазіях; хтось бачить людей наскрізь, а комусь легко даються розсипи абстракт-

тних цифр. Дуже талановита й розумна людина може припускатися кумедних помилок у простих побутових питаннях. Кожна людина цінна вже тим, що несе якусь частку істини – свою одну шістнадцяту світу. І якщо хтось починає діяти у невласивій для себе сфері – дуже великими зусиллями він може отримати невідповідно малі здобутки, натомість не розкривши справжнього потенціалу у своєму природному покликанні. Скільки ми бачили прикладів, коли людина під тиском суспільних стереотипів чи під впливом оточення закопувала талант, пішовши у більш престижну, більш прибуткову чи більш відповідну родинним традиціям внаслідок чого так і залишилася посередністю?

Соціоніка рекомендує як засіб проти недосконалості дуальне партнерство – протилежності притягуються, дуальність це коли сильні риси одного з партнерів компенсують слабкості іншого, і навпаки.

Те саме відбувається і з народами. Аушра Августинявічюте полюбляла наводити приклад Великого Князівства Литовського, в якому кілька сотень років не просто поруч співіснували русини та балти, вони пліч-о-пліч збудували державу від моря до моря. Балтів (і сучасних литовців та латишів) Аушра Августинявічюте визначала як логіко-сенсорних екстравертів, а слов'ян ВКЛ, предків нинішніх білорусів – як етико-інтуїтивних інтровертів.

Бувають сумісні та несумісні люди; складнощі спілкування між окремими людьми схожим чином виявляються й у стосунках етнічних.

В аспектах, які в людини (або народу) розвинені слабо, відчувається потреба в сторонній допомозі або острах і недовіра, або неадекватне слідування традиції – напрацьованому попередніми поколіннями досвіду. Наприклад, українці за властивих нам працездатності та працелюбства, відчувають гостру необхідність у ділових рекомендаціях стосовно кожної конкретної ситуації.

Якщо Україна в цілому етико-сенсорний інтроверт, то ідеальним партнером для неї є не Росія, і не Польща, а нація з «інтегральним типом» логіко-інтуїтивний екстраверт, тобто підприємливі, непосидючі, працьовиті та нездоланно оптимістичні люди, а головне, що вони винахідливі за будь-яких обставин. Впізнаєте? Так, дуальний Україні тип це Сполучені Штати Америки.

Він працює у просторі, що раніше звався «монументальне мистецтво», а зараз часто використовують слово «мурали», але це вужче, тільки настінного екстер'єрного живопису торкається... Видно, що художник знаходиться на трагічному зламі своїх почуттів. Він пише на великих стінах святих і вкладає в них таке послання до глядачів: «Святими стають через велике страждання» Далі більше – усі, хто страждає, уже трохи святі. Колір у цього художника дуже символічний. На чорно-білому тлі раптом з'являються кольорові плями, неначе веселка, як прорив до справжньої краси життя. Мені здається, що хлопець у серйозному пошуку, і я дуже тішуся з того, що він навчається у Львові

Ірина Вишеславська

Такими словами відомо художниця схарактеризувала творчість молодого кримчанина Дениса Метеліна, який на початку літа завітав до нашої редакції. Як з'ясувалося вже після інтерв'ю, школярем Денис мав два пріоритети: навчатися малюванню й отримати освіту українською мовою. Тож слідом за зміною вчителів мистецтва змінив і низку українських шкіл і класів кримської столиці. Уже після інтерв'ю Денис надіслав нам світлини своїх робіт з якими й знайомимо наших читачів.

– Денисе, ми раді зустрічі з Вами в нашій редакції! Розкажіть, будь ласка, трохи про себе: де Ви народилися, навчалися, вирости.

– Народився я в Сімферополі в 1994 році. Навчався в Кримському художньому училищі ім. М.С. Самокиша. А в 2014-му перевівся у Львівський державний коледж декоративного й ужиткового мистецтва імені Івана Труша, який закінчив і зараз іде підготовка до отримання диплому. Для цього залишився лише захист дипломного проекту.

– Магістерського?

– Ні, на магістра я зараз лише планую вступити.

ІНТЕРВ'Ю

ПРАЦЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНА

Дипломна робота

– А відколи почався у Вас прокидатися цей хист і Ви помітили, що для Вас мистецтво відіграє неабияку роль?

– Я ще з Криму, з дитинства завжди малював. Від самого дитинства малював на стінах, батьки до того не дуже ставилися, не сприймали це. Але зараз, коли переїхав до Львова, уже почали сприймати. Зараз – все нормально: хвалять.

– А що змінилося? Можливо, це через те, що Ви від них далеко, тому й вони стали схвально ставитися до цього?

– Не знаю. Може. Разом з тим зараз мої роботи стали більш серйозні. Якщо я раніше робив одну роботу за день, чи за кілька годин, то тепер я витрачаю тиждень, чи місяць на створення роботи. Продумую її, вона стає масштабніша і змістовніша. Словом, я більше вкладаюся в неї.

– От цікаво, а Вашої руки нема на стінах тих гаражів, що йдуть уздовж залізниці коло вул. Ракетної в Сімферополі?

– Я там малював, але зовсім трошки, бо я жив в іншому районі. У нас була така сама стіна, там теж є мої малюнки. Просто всі хлопці, які працюють у стріт-арт, спершу починають з графіті, псують стіни, але то природний процес. Потім починають щось більше і тоді вже починається якісне перетворення.

– А що Ви відчуваєте, коли малюєте?

– Та просто приємно! Мені подобається сам процес і результат, як його сприймають люди. Коли вдалося щось таке зробити приємне людям, то більше самому приємно від роботи. Від результату.

– У Ваших роботах біблійна тематика займає чільне місце. А яка роль релігії у Вашому житті?

– Доволі цікава. Я напряму з Богом живу. Церква все ж посередник, однак я ходжу щонеділі, слухаю священників. Але біблійна тематика, то не основна моя тема.

Інші роботи пишу на тему мого існування у світі, або існування людей. Людина і світ, як вони взаємодіють.

– А скільки робіт написано на кримську тему?

– Наразі одна. Це дипломна робота.

– Денисе, що можете сказати про цю роботу? Як Ви її інтерпретували її, що хотіли нею виразити, що хотіли показати цією роботою?

– Моя робота почалася з того, що я почав накопичувати інформацію з цього приводу. Я почав малювати в малих форматах і просто накопичувати матеріал, а потім його систематизував у загально-глобальну картинку. Тобто окремі уривки – у велику загальну картину.

– А чому саме дипломна робота і Крим?

– Ця тема мені близька, бо я з Криму, себто мене це хвилює.

– Ця робота є вашим баченням теперішнього Криму, чи це погляд збоку?

– Скоріше погляд збоку, це таке моє уявлення. Поперше, емоційне: тут емоції стосовно Криму, а не об'єктивне сприйняття.

– Два шари. Скільки площин? Ваших бачень? Ви зобразили тут Крим у дворівневому, в двокольоровому світі. А чи є в роботі ті площини, які ми, можливо, не бачимо своїм побіжним зором?

– Ті дві площини, то як розділення Криму на якусь зовнішню картинку, тобто те, як його сприймають туристи або люди: рай, море, курорт, гарна природа. Але насправді це не рай. Це і дає зрозуміти другий шар – червоний. Це – асоціація з пеклом, робітничим пеклом або з тим світом, у якому живуть люди в містах, що не є курортними, тобто більш реальна картинка. Ну і все те, що сталося з Кримом після 2014-го року, усі ті процеси я певною мірою їх виразив і відобразив.

«ПАПЕРОВИЙ АВІАНОСЕЦЬ»

НА ЧАСІ

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

Ще не встигло відлуння нещодавньої ідеї «сенатора» Держдуми РФ від Севастополя Андрія Соболева відокремити Керченський півострів від решти Криму «водною магістраллю» через Ак-Монайський перешийок, як у середині липня «будівничі нового Криму» здивували черговою ініціативою – більш притомною і від цього більш небезпечною. В інфоцентрі «Кримський міст» повідомили, що найближчими роками збираються реконструювати Керч-Єнікальський канал, прокладений у Керченській протоці ще у XIX столітті. Проектна глибина каналу – понад 9 метрів, однак фактичні глибини на багатьох ділянках не витримуються через замулення дна. Восанне канал реконструювався наприкінці 1960-х років. У серпні цього року окупанти планують тимчасово призупинити рух каналом для встановлення аркових прольотів мосту через протоку. Невідомо, які фізичні наслідки може мати зазначена реконструкція каналу, однак цілком можливо передбачити, що країна-агресор має перспективу відповідальності у міжнародних судах через брутальне порушення геологічного та екологічного балансу.

Приблизно в той же час активіст громадського руху «Активний Сімферополь» Таврід Музафаров, виступаючи на нараді з питань розвитку кримської столиці, запропонував не лише «задля більшого комфорту» скоротити населення міста на 50 тисяч, а й зробити найдовшу, але далеко не повноводну кримську річку Салгир... судноплавною – попри те, що за Сімферополем вона щороку пересихає більше ніж на три місяці. Проте ініціатор це не зупиняє: «Рідко в якому

Заплив на каяках і матрасах у Сімферополі. 04.06.2017 р.

Салгир за півтора місяці після запливу. 22.07.2017 р.

місті взагалі є річка. У нас кількість мостів більша, ніж у Москві. Місто з річкою, якою нічого не ходить! Гріх взагалі мати в місті річку із забетонованими причалами і не мати річкового транспорту! Водосховище може наповнити Салгир. Він нерозливний і раніше був судноплавним. У принципі, якщо нижче за течією будувати нові мікрорайони, то можна відкрити судноплавний канал». В «адміністрації» Сімферополя цю ідею назвали фантастичною і зазначили, що в разі примусового підвищення рівня води у Салгирі «буде не мілке болото, як зараз, а глибоке», а під час злив «плаватиме не лише залізничний вокзал (який після окупації фактично не діє за призначенням – авт.), а половина міста».

Останній транспорт, який ходив Салгиром у Сімферополі – рафти, каяки та надувні матраси. Цього року сім-

феропольська «влада» до дня міста 4 червня вирішила відродити цю традицію після перерви з 2012 року. Задля проведення перегонів на дистанції у 3 і 1 кілометр з 10-ї до 14-ї години було відчинено шлюзи Сімферопольського водосховища зі скиданням 10 кубометрів води на секунду. Перед тим ентузіасти дістали з річища Салгиру кілька десятків лантухів сміття.

Нині салгирської води у межах Сімферополя – «на два пальці», про що свідчать останні фото. Утім, за словами російських пропагандистів, на цих знімках зафіксовано «дурниці», вишукувані українцями з метою «очорення чудового життя у російському Криму». У засміченості води, що ледь покриває бетонне дно, апологети «кримського раю» звинувачують передусім не лише мешканців міста, а й туристів – серед яких буцімто «чисто мало українців, котрі не вмі-

Заплив на каяках і матрасах у Сімферополі. 04.06.2017 р.

Невдалий заплив сімферопольських митців у Салгирі. 09.07.2017 р.

ють як слід поводитись у громадських місцях».

У якості безумовного плюса називається запланований на цей рік благоустрій і ремонт сімферопольської набережної Салгиру. Наразі «грандіозне оновлення проєкту» полягає у тому, що минулого року дірки в огорожі вздовж річки замість металокожухів, що випадали, було задроповано будівельним толем болотного кольору («у тон води»), який останнім часом почав осідати й розповзатися, створюючи проблеми. У міських структурах, відповідальних за благоустрій, заявляють: питання реконструкції набережної поки що перебуває у «підвищеному стані» і багато в чому залежить від рішення «республіканської влади». Однак, на глобальні перетворення цього року чекати не доводиться. Нещодавно «мер» Сімферополя Геннадій Бахарев назвав суму в півмі-

льярда рублів, необхідну для очищення річища Салгиру, «непідійомною для міста» і заявив, що таких коштів у міській скарбниці «нема і не буде». До того ж, у понад 200 мільйонів рублів обійдеться очистка гідротехнічних споруд, однак дата її початку стане відома лише наприкінці серпня «через протести "прокуратури"».

В умовах браку води і коштів «керівники» кримських

«...ГРІХ ВЗАГАЛІ МАТИ В МІСТІ РІЧКУ ІЗ ЗАБЕТОНОВАНИМИ ПРИЧАЛАМИ І НЕ МАТИ РІЧКОВОГО ТРАНСПОРТУ! ВОДОСХОВИЩЕ МОЖЕ НАПОВНИТИ САЛГИР. ВІН НЕРОЗЛИВНИЙ І РАНІШЕ БУВ СУДНОПЛАВНИМ...»

міст плекають райдужні плани. Зокрема, у Сімферополі планують за півтора мільйони рублів відновити три старі міські фонтани – серед них і водограй у річищі Салгиру, заради якого планується «робити річку». Кількість фонтанів у місті збираються збільшити за рахунок коштів інвесторів: реалізація одного проєкту коштуватиме більше 20 мільйонів рублів. Втім, у «департаменті міського господарства» нарікають на те, що міська «адміністрація» не передбачила коштів навіть на утримання існуючих фонтанів, через що деякі з них просто не працюють: заплановані гроші витратили на травневі свята, значно важливіші з ідеологічної точки зору.

Наостанок хочеться згадати про вкрай алегоричну акцію, що відбулася на початку липня. Гурт кримських митців спорудив з власних робіт «арт-гондолу» і зібрався вирушити на ній із села Добре, що в Сімферопольському районі, аж до Венеції, на 57-у бієнале, через Чорне і Середземне моря. Невідомо, наскільки можливою автори вбачали свою надмірно ускладнену ініціативу – враховуючи, що Салгир впадає у Сиваш, майже повністю відокремлений Арабатською стрілкою від Азовського моря. У призначений час відчайдухи розпочали онлайн-трансляцію своєї подорожі – яка завершилася майже на самому початку, коли саморобне судно почало тонути. На щастя, ніхто не постраждав.

Так само тепер і з Кримом, з якого вже четвертий рік «нові господарі» силкуються робити «непотоплюваний авіаносець». Та виходить лише зіжмаканий з акварелей світлого майбутнього пліт, який марно і кумедно пнеться показати потужним кораблям у великому морі заповітну «кузькіну матю». Усе, що залишається цьому картонно-паперовому ерзацові, – спливти за стрімкою водою, звільнивши місце для фрегата під синьожовтим знаменом.

КРИМ: ПЕРШІ КРОКИ В УКРАЇНІ

Немає сумніву в тому, що вивчення реакції кримського населення на передачу Кримської області до складу України перебувало під пильною зором кремлівського керівництва. Зібрана інформація, яка не поширювалася у ЗМІ, надходила до Кремля засобами спецв'язку. Про це свідчить реакція українського центрального комітету на висновки в процесі обговорення побоювання частини російського населення щодо «неодмінної українізації півострова». Випереджуючи події, кремлівські ідеологи вже тоді готували підґрунтя для зросійщення в Криму переселенців з України. За їхнім задумом, півострів мав бути відроджений і розбудований українськими переселенцями, але він як і раніше, мав залишитися російськомовним.

ПЕТРО ВОЛЬВАЧ

Не випадково це питання нібито спонтанно виникло на XXV партійній конференції, що відбулася 10 березня 1954 року, фактично через два тижні після прийняття Постанови ВР СРСР про зміну адміністративного перепідпорядкування Кримської області.

Очевидно, на такому зібранні партійні та господарські представники мали б перейматися катастрофічним станом кримської економіки, занедбаним сільським господарством, низьким рівнем життя, гострою нестачею води та електроенергії, відсутністю доріг, водогонів, каналізацій у більшості міст Криму. Проте тодішніх керівників зацікавило зовсім інше. Для них важливим стало забезпечити Крим від поширення української мови й культури. Питання загострилося й тому, що серед керівних кадрів було чимало тих, хто в часи війни перебував у тилу, а після її завершення борювався з УПА.

Вивчення особових справ значної частини тогочасного кримського керівництва, які я переглядав у фондах колишнього партархіву, виявило, що багато хто з цих осіб під час війни не були справ-

ЯК ЦЕ БУЛО...

жніми фронтовиками, вони обіймали різні штабні посади, були політпрацівниками, служили інтендантами, чи працювали в армійських газетах.

Після депортацій з Криму німців, кримських татар, греків, вірмен, болгар, інших етносів, почалася перша хвиля відбору переселенців для заселення південнобережжя й передгір'я як найбільш облаштованих для життя частин півострова. Перевага надавалася сільським активістам, членам партії, колишнім охоронцям ГУЛАГів, смершівцям та відставникам. Тому закономірно, що ці нові кримчани холодно сприйняли урядові рішення про перепідпорядкування Кримської області Україні. А оскільки це рі-

шення було прийняте найвищим кремлівським керівництвом, то не наважувалися щось заперечити. Єдине, на що вони спромоглися, – показати перед новою київською владою іншу, відмінну від загальноприйнятої, точку зору. Для них було важливо озвучити її з високої трибуни обласної партконференції.

Знаменно, кримська преса ані перед передачею, ані після входження Криму до України не говорила хоч про якусь критику рішень кремлівських вождів. Не зміг я відшукати і виступи делегатів XXV конференції. Можливо, їх зберігали у спеціальному фонді.

Витяг з виступу секретаря ЦК КПУ Миколи Підгорного на цій конференції розкриває маловідо-

мі факти позицій частини кримської верхівки щодо акту передачі Кримської області до складу України. Це, як уже відомо (див. газету «Кримська світлиця» № 30 за 2017 р.), проявилось ще під час обговорення цього питання в трудових колективах.

Підгорний М. тоді зачитав одну із записок, яких, за його словами, надійшло чимало до кримських керівників: «В настоящий момент отделы райисполкомов начали получать из Министерств УССР документы на украинском языке. Желательно знать каков будет порядок введения украинского языка в Крымской области, в частности в советских учреждениях, школах, прессе, радио и т.п.». Зрозуміло, що записку вміло використано як зачепку; такі показові моменти дозволяли доповідачам, так би мовити, легалізувати й актуалізувати шорсткі питання. Відтак, партійний вождь зацентрував на спланованому і відповів: «Це питання, настільки мені відомо, хвилювало трудівників Кримської області ще задовго до того, як було оголошено Указ Президії Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області до складу УРСР... Я повинен сказати, що такі розмови цілковито безпідставні, потрібно враховувати, що в Україні таких областей як Кримська, або майже таких, чимало. Сюди від-

носяться Ворошиловградська, Сталінська і низка інших областей, де навчання в школах проводиться російською мовою, діловодство ведеться також російською. Ясно, що так само буде і в Криму».

Отже, ще до офіційної передачі області було вирішено, що Крим залишиться російськомовним, тому явно не українським.

Як величезне досягнення комуністів, кремлівський психолог Микола Підгорний продемонстрував навіть в Україні наявність російських шкіл. Щодо цього, то «навіть у західних областях України маємо російські школи, так само і в усіх інших областях. Але і в цих школах українську мову вивчають як предмет» – з гордістю заявив секретар ЦК КПУ. До якого рівня національної деградації можна опуститися партійному керівнику республіки, щоб майже з вибаченням переконувати делегатів кримської партійної конференції в тому, що нічого поганого не станеться, якщо в Україні «в російських школах буде викладатися українська мова. Викладають же інші мови».

Підгорний М. тоді запевнив: «Діловодство як велося, так і буде вестися російською мовою. Немає ніякої потреби переводити діловодство на українську мову». Як узагалі «можна подумати про те, що діловодство в установах може вестися українською мовою», – обурювався сам виступаючий. «Стосовно радіо, кіно, листування – те ж саме, все буде так, як і було». І, як з'ясувалося, ніколи навіть не порушувалося питання, щоб одразу після приєднання Криму до України, все ставити «шкереберть, все перевести на українську». Оце «шкереберть» вичерпно характеризує ставлення до всього українського як доповідача, так і всіх кримських партійних керівників.

Варто тут зазначити, що цю гуманітарну політику ніхто навіть не намагався переглянути. Ситуація в цій сфері істотно не змінилася навіть за 25-річний період незалежності України. І те, що рівно через 60 років ми втратили відбудований руками нашого народу Крим, значною мірою є наслідком продуманого курсу кремлівських вождів, накресленого для Кремлівської області ще у далекому 1954 році.

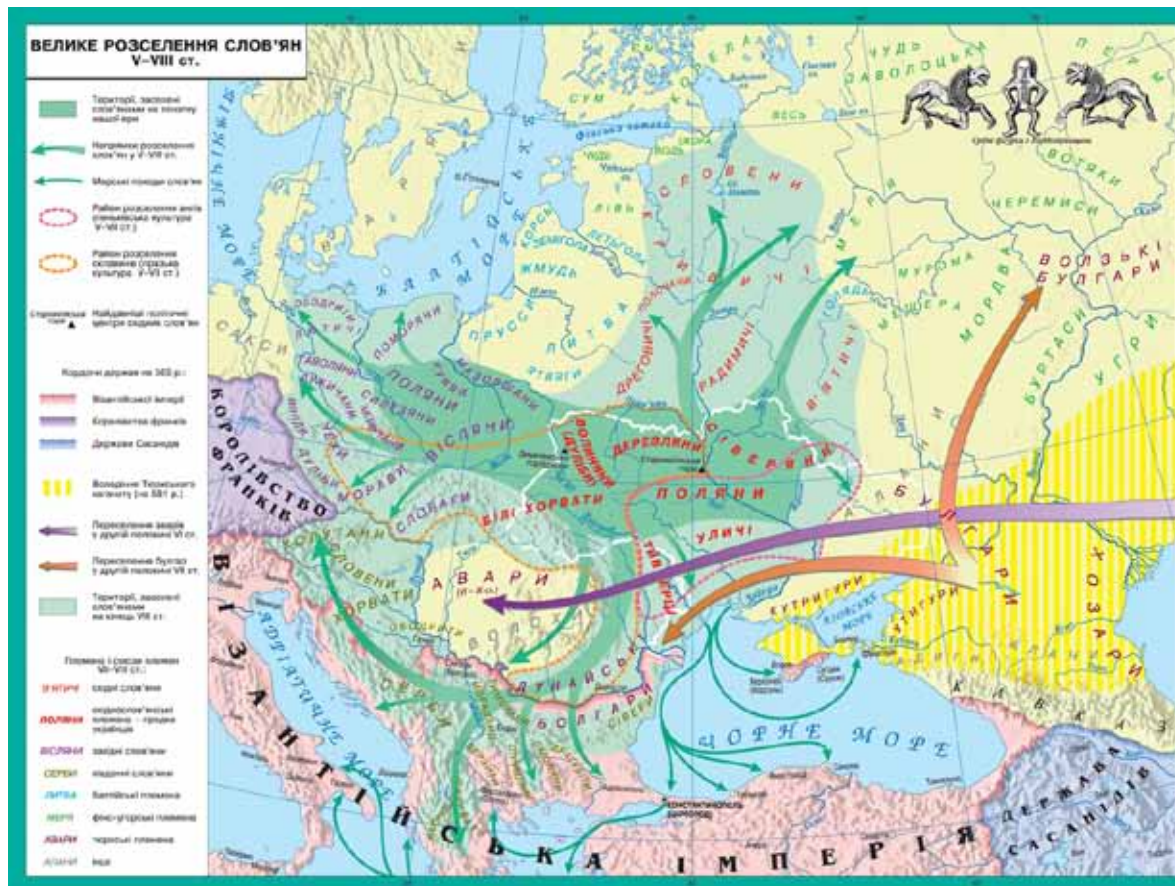
НАШ АРХІВ

В книзі «Крымская область» багатотомної «Історії городів і сіл Української ССР» читаємо: «В X-XII вв. восточная часть полуострова входила в состав древнерусского Тмутараканского княжества... Арабские географы X-XI вв. называли Чёрное море Русским, а Керченский пролив – «устьем Русской реки».

З часу проголошення Україною незалежності ця хитро скомпонована облуда не щезає з кримських газет, лунає на мітингах як основа для галасувань: «Крым – исконно русская земля!» Облуда це тому, що поняття «руський», тобто «спороджений Київською Руссю», підмінюється поняттям «російський», прив'язаним до Росії. А ці два поняття насправді одне від одного дуже віддалені, як територіально, так і хронологічно.

Про походження наймення «Русь» написано багато досліджень. Не будемо їх переповідати, а зупинимо увагу на кінцевому результаті, до якого, врешті-решт, прийшли дослідники. Прочитуємо з підручника Н.Г. Самсонова «Древнерусский язык» для студентів історичних факультетів (Москва, «Высшая школа», 1973), котрий далі я називатиму «підручник Самсонова» або просто Підручник: «...в VI-IX вв. происходит процесс складывания отдельных восточнославянских племён в древнерусскую народность. Основой её формирования явились наиболее развитые в экономическом и культурном отношении поляне».

Отже початкова Русь – це земля полян – невеликий трикутник між Дніпром, Ірпінню і Россю, себто Київщина. Дуже ймовірно, що наймення «роси», «руси» йде від назви річок Рось, Русна. А звідси і «Русь». Поросся називали і Поруссям. Притока Росі – прославлена в «Миколі Джері» І. Нечум-Левицьким річка Раствавця – мала ще назву Росава. Можливо, що й самоназва «роси» дала ймення річкам, біля котрих ті люди жили. В значенні «земля полян» наймення «Русь» у найдавніших літописних записах протиставлялося землі древлян. Наприклад, місто Овруч, де княжив Юрик, було древлянським, і ки-

ЧИ БУЛИ РУСИЧІ РОСІЯНАМИ

Костюм народу ерза. Пензенська губернія. Початок XX ст.

ївський князь Святослав запрошував його «в Русь», отже Овруч був за межами Русі.

Вигнаний з Києва на Волинь Ізяслав дякував своїм дружинникам за те, що вони з ним «вийшли з Руської землі», а при поверненні на Київщину говорив, що вступив у «Руську землю». Ідучи на Юрія в 1150 році Ізяслав говорив дружинникам: «...вы есте по мне на Русские земли вышли».

Навіть для галичан у XII ст. київське військо було «руським», а бояри «руські». Арабські географи наймення «Русь» уперше почали вживати в IX столітті лише стосовно Київщини. Літописець Нестор вживав слово «поляни» як синонім до слова «Русь».

Нелегко приживалося це наймення на північних землях. Інакше й бути не могло. «По Оце реце, где потече в Волгу, же мурома язык свои, и черемисы свои язык, мордва свои язык», – записано в Лаврентіївському літопису. У підручнику Самсонова читаємо: «...не были одинаковыми диалекты кривичей, живших далеко на севере, и южан-полян, диалекты вятичей и тиверцев и т.д., отда-

лєнных друг от друга на сотни и тысячи километров». Ішла асиміляція кривичами та в'ятичами первоселів північних обширів.

«...многочисленные топонимические названия финно-угорского происхождения на территории Европейской части СССР (названия рек – «Ветлуга», «Клязьма», «Онега» и др., названия населённых пунктов – «Кострома», «Чухлома», «Муром» и др.) свидетельствуют о том, что в этих районах восточные славяне сменили или ассимилировали финно-угорские племена», – маємо в Підручнику. І далі: «Древнерусским языком были заимствованы такие отдельные слова из языков финно-угорских племён (суоми, корела, водь, мордва, весь, меря и др.) «нарты», «тундра», «пурга», «конда» (отборный лес), «морж», «сиг», «Ветлуга» (река) и др.», «Наличие в древнерусском языке таких тюркских слов как «орда», «кабала», «казна», «балаган», «кушак» отражает исторические связи восточных славян с тюркскими племенами».

Довго не хотіли себе називати Руссю північні Новгород, По-

лоцьк, Смоленськ, Суздаль, в'ятичи. Київський князь Ізяслав послав дари смоленському Ростиславові «от Руских земель и от всех царских земель» («царских» означає «візантійських»). Ростислав послав у віддачу дари «что от верхних земель и от Варяг». Святослав Ольгович від розгніваних новгородців, що ненадовго його прикликали на місце Ростислава Юрійовича, а потім вигнали, втік «в Русь к брату». Мстислав закликав у похід половецьких князів «в Рускую землю в помощь». Юрій Довгорукий ішов у походи з Ростово-Суздальської землі «в Русь». 1249 року Батий володимиро-суздальському князеві Олександрові «приказаша Киев и всю Русскую землю», а молодшому його братові Андрієві – Володимирській «по завету отца их». 1252 року, як повідомляє густинський літопис, князь Олександр вивпросив собі «княжение над всею Рускою и Московскою землею и над всеми князи», а по смерті Олександра «сяде по нем на княжении Московском Ярослав Ярославич». Отже і в першій половині XIII ст. літопис розрізняє «Русскую» і Московську землі.

«Язык населения Москвы и её окрестностей в XV-XVI вв. был сложным по своему составу. Это был смешанный говор... Унификация московского говора, выработка его единой системы продолжалась вплоть до второй половины XVII в.», – говорить підручник Самсонова.

Найтяжче і найтриваліше з мов асимільованих народів зникають самоназви. А мерянська мова існувала ще в минулому XIX столітті, прекрасно описана науковцями. Рештки вепської мови існують і досі, і радіотелекомпанія «Останкіно» показувала вепса, що мріє про національні школи для вепсів. І зараз чуванці на Чукотці, що вже в 60-х роках минулого століття пам'ятали тільки окремі свої слова, пишуться в паспорти чуванцями, а не росіянами. Отож наймення «Русь» нелегко приймали племена суомі, корели, воді, мордві, весі, мері, муроми та ін. «Великорусская народность сложилась в XVII в.», – говорить підручник «Старорусский язык».

Далі буде...

**ОРЕСТ КОРСОВЕЦЬКИЙ,
ПИСЬМЕННИК**

«Кримська світлиця» №28(79)
від 16 липня 1994 року

МАКСИМ ДУБОВ'ЯЗ

Як будь-який елемент життя, що виходить за межі повсякденної рутини, маяки привертають до себе особливу увагу. З давніх часів вони впливають на місцеву топоніміку, і ми знаємо в Криму не тільки «червоний вогонь» Рософаро з середньовічних лоцій західного узбережжя. Є ще й такі, що дійшли до наших днів: Форос та два Ламбати – Кучук та Біюк, з яких Малий відоміший за Великий, у їхніх назвах зрозумілі грецькі корені трохи змінені місцевою вимовою.

І мис, що є найсхіднішим виступом кримського суходолу, зветься зрозуміло, але якось побутово та не романтично: Фонар... Його ж справжня місцева назва – кримськотатарською – Фенер. Як не романтичніше, то, принаймні, екзотичніше. Втім, сенс той самий, і мис виправдовує свою «освітлювальну» назву – прикрашено його маяком. Це Єнікальський маяк, його просту круглу вежу збудовано 1953 року на місці тимчасової дерев'яної конструкції, що в свою чергу сім років виконувала маячні функції замість зруйнованої у Другій світовій війні. Цей маяк контролює вхід до Азову. Він настільки важливий, що після руйнації його найстаршої в Криму вежі світлове обладнання було встановлено на її рештках, аж поки не побудували дерев'яну тимчасову, а там і сучасну... Не тільки в Тарханкутського маяка є своя історія...

Як виглядав старий Єнікальський маяк – знаємо: старовинні малюнки зберегли цю пам'ять. Сучасний він доволі схожий з Іллінським, а первісний дещо нагадував трохи пізніші у побудові маяки Тарханкуту та Херсонесу, які власне є копіями один одного. Їх ще зветься близнюками.

Маяк поблизу Нової Фортеці – Єні-Кале – побудовано було 1820 року. Втім, перші згадки про маякові вогні на мисі Фонар знаходимо ще під 350 роком до різдв

КРИМСЬКИМИ СТЕЖКАМИ

Киз-Аульський маяк

Маяк мису Сарич

БЕРЕГОВІ ЗОРІ КРИМУ. СВІТЛО ТА СЛОВО

Скелі-кораблі

Маяк Чорного мису

Херсонеський маяк

мо ще під 350 роком до різдв Христового, у периплах Скілака.

Маяки не просто прикрашають зовнішнє життя – як гори чи чужі палаци. Там, де маяки оточені людським поселенням, вони дають назву сусіднім об'єктам як найяскравіша прикмета місцини. Приміром, просто під маяком в Євпаторії – здоровниця яка, звісно, і не мала шансів інакше й назватися, як «Маяк». А під не прославленим, скромним маяком в Судаку – танцювальний майданчик, свідок тисяч початків та закінчень курортних і місцевих романів... Авжеж, він теж зветься «Маяк». І про корінь назви найбільшого до колишнього найстаршого з маяків Криму селища здо-

гадатися не важко. Так, зветься воно – Підмаячне.

Найстаршим же в Криму тепер залишається маяк Ай-Тодор, невисока вежа якого несе вже виразні ознаки старовини, що їх не приховує ані конструктивна подібність споруд, ані навіть традиція.

Є в Криму і зовсім незвичного вигляду маяки. Деякі настільки незвичні, що от не всі джерела наважуються споруду з функціями маяка на мисі Чорному, що на Тарханкуті, так назвати, і обережно називають її – «навігаційний знак». Це, власне, одне й те ж саме, але з меншою вказівкою на стереотип «башта» або «щогла», або ж «вогонь» чи «світло, спрямоване в далечінь».

Південний мис Керченського півострова прикрашає маяк, він називається Киз-Аульський, бо Киз-Авул – справжня назва ближнього селища, що перейменоване було на Яковенкове. Стрункість архітектури його блакитно-білої башти підкреслено чорними смугами, на відміну від традиційних червоних горизонтальних вони – вертикальні. Такий «макіяж» надає маяку вигляду вельми стильного!

Зрозуміло, що нагальну необхідність світити вночі в небезпечних місцях важко залишити в межах буденного ужитку, це, власне, межує зі справжнім дивом. А отже є й спокуса створювати такі дива й поза межами такої гострої вже потреби. Декоративний по суті спра-

ви маяк-храм у Кучук-Узені не був цілковитим прецедентом. Століттям раніше в пам'ятних цілях з'явився маяк, що його інколи зветься Фороським, але частіше – таким на мисі Сарич. Переповідають, що коли останній російський цар почув, що той мис, повз який саме проходила його імператорська яхта, є найпівденнішою точкою його Європейських володінь, він забажав там зробити пам'ятний знак. Добре збіглося, що про те ж приблизно просили і моряки: встановити маяк на мисі Сарич. То пропонував це (бувають у житті і зовсім дивні збіги) адмірал зі славетного флотського роду... Саричевих.

Цей маяк незвичайний теж: під світлове обладнання було встановлено вилиту в Петербурзі 12-метровою чавунною туру, схожу скоріше на дзвін. Був і справжній дзвін, допоки не було встановлено сучасне електронне вже обладнання, з берега промовляв до водіїв суден у тумані голос дзвону. І знову якийсь дивний збіг: коли фізичний дзвін став вже не актуальний, згадали, що у Фороській церкві відсутній головний, найважчий дзвін. Так голос маяка перейшов зі служби морської до служби Божої...

Ніби так просто: береговий вогонь. А скільки за кожним історій!

Знаменно, у двох морських милях на південь від мису Опук, там, де мореплавство забезпечує чорнополосий маяк під Дівочим Селом – саме так перекладається Киз-Авул, є в морі скелі. Їх – 4, і про ці скелі-кораблі є казкова легенда, одна з перших зазвичай вона в книжках-збірках «Легенди Криму». А є ще легендарна правда. Під час проведення Керченсько-Феодосійської операції найвища зі скель Ельчен-Кая мала стати на одну лише ніч маяком серед грізного зимового моря. І це сталося в ніч на 28 грудня 1941 року. І зробили це ціною свого життя двоє лейтенантів. Звали їх – Володимир Моспан та Дем'ян Вижула...

Слово про світло маяка – несе воно часто і згадку про славу.

Але це вже інша історія.

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

«У XIV-XV століттях значна частина земель Київської Русі потрапила під володіння Литви й Польщі. Однак наймення «Русь» ці землі зберегли. Навіть урядування і судочинство велися «руською» мовою...» Читайте в наступному числі продовження розвідки письменника Ореста Корсовецького з нашого архіву «Чи були русичі росіянами».

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913/ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець

Національне газетно-журнальне видавництво
Генеральний директор
Андрій ШЕКУН

Головний редактор
Віктор Мерджинський

Дизайн та верстка
Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.
Зміст газети поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2017 р.:
1 місяць – 12,44 грн.;
півріччя – 74,64 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонемента.

Передплатний індекс
90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

31

4